

Традиційні підходи до оцінки вартості банку та можливість їх використання в Україні

Яременко Наталія Сергіївна,
викладач-стажист кафедри економічної кібернетики,
Державного вищого навчального закладу
«Українська академія банківської справи
Національного банку України»,
м. Суми

З деякого часу питання оцінки вартості банку досить пильно розглядається українськими науковцями. Поясненням цього є стрімкий розвиток банківського сектору України, однією з тенденцій якого є укрупнення, що найчастіше відбувається шляхом злиття чи поглинання.

На сьогоднішній день більше 60 банків в Україні виставлені на продаж, серед них є і середні й великі, але більша частина – дрібні кредитні установи. На думку експертів, в 2010 році переважатимуть угоди з консолідації українських банків. Менш стійкі фінзаклади будуть змушені зливатися із сильними гравцями, щоб уникнути державного втручання у вигляді тимчасової адміністрації НБУ й подальшої рекапіталізації з боку держави.

За даних умов актуальність оцінки вартості банківських установ зростає як ніколи. Досвід розвитку банківських систем в країнах з ринковою економікою свідчить, що в перспективі вартість банку буде мати вирішальне значення не лише тоді, коли вони стають потенційними чи реальними об'єктами ринкових процесів і угод, а і під час управління ними.

Необхідність оцінки вартості банку виникає практично при всіх трансформаціях: при купівлі та продажу, його акціонуванні, поглинанні та злитті, а також в багатьох інших бізнес-ситуаціях [3].

У зв'язку з цим особливий інтерес представляє проведення аналізу існуючих підходів оцінки вартості банку, з метою обґрунтування вибору методу, застосування якого дозволить в найбільшій мірі врахувати мету проведення оцінки та особливості банківської системи України.

Згідно до Національного стандарту №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» в українській практиці законодавчо закріплена обов'язковість

застосування доходного, порівняльного та витратного підходів до оцінки вартості будь-якого об'єкту [2].

Розглянемо можливості використання кожного підходу на сучасному етапі розвитку банківської системи України.

Суть витратного підходу полягає в тому, що банк розглядається як майновий комплекс, який використовується для здійснення банківської діяльності. В ході його застосування вартість визначається шляхом переоцінки ресурсів, що були витрачені на створення банку, тобто оцінюється з позиції понесених втрат [1]. Для розрахунків використовуються дані балансу банку на дату оцінки.

В умовах перехідної економіки витратний підхід є найбільш актуальним. Це обумовлено наявністю, як правило, достовірної інформації для розрахунків, а також використанням традиційних для вітчизняної економіки витратних методів до оцінки вартості бізнесу. З іншого боку, в той час коли розвиток банківської сфери України набирає обертів, вважається некоректним використовувати методи оцінки, що базуються на ретроспективних даних і не враховують перспективи розвитку — майбутній прибуток.

Основною умовою застосування порівняльного підходу при оцінці банку є наявність активного фондового ринку, оскільки цей підхід полягає в використанні даних про фактично здійснені угоди з акціями аналогічних банків. В Україні ж корпоративний сектор фондового ринку є нерозвиненим і, відповідно, акції банків не мають ринкових котирувань.

Крім того, застосування порівняльного підходу можливе лише при наявності доступної різносторонньої фінансової інформації не лише по банку, що оцінюється, але і по банкам-аналогам, що відібрані оцінщиком в процесі аналізу. Інформація про угоди між банками в Україні, що може бути використана за базу порівняння, часто недоступна. Реальна ціна та умови проведення угод часто відомі лише інсайдерам. Застосовувати в якості аналогів американські банки чи банки країн Центральної та Східної Європи неможна у

зв'язку з відмінністю макроекономічних показників і специфікою банківських систем цих держав.

У практичних рекомендаціях до оцінки вартості бізнесу, розроблених західними фахівцями у 2000 р., зазначено, що «підхід на основі компаній-аналогів є найпридатнішим, якщо компанія, що оцінюється, є порівняно великою» [4]. Орієнтація даного підходу на великі компанії ставить під сумнів його використання в банківській системі України, де великими вважаються банки I та II групи, а це лише близько 20% від діючих банківських установ на 01.02.2010 р.

В сучасній українській економічній реальності, вищезазначені умови приводять до неможливості застосування порівняльного підходу, який крім всього перерахованого не враховує перспективи розвитку банку в майбутньому, так як повністю базується на ретроінформації.

Оцінка банку з використанням доходного підходу – це визначення поточної вартості майбутніх доходів, які виникнуть в результаті діяльності банку і (можливого) подальшого його продажу. Таким чином, оцінка з позиції доходного підходу багато в чому залежить від того, які перспективи оцінюваного банку.

Приведення майбутніх доходів до поточної вартості на дату оцінки базується на концепції зміни вартості грошей в часі, згідно якої дохід, отриманий в поточний момент часу, має більшу цінність, чим такий же дохід, що буде отриманий в майбутньому.

Однією з основних проблем, що виникає при використанні доходного підходу, є прогноз майбутніх доходів. Для розрахунку величини вартості банку в межах цього підходу дуже важливим є отримання достатньо точних даних щодо майбутніх доходів банку, а це породжує певні складності. Більшість практикуючих фахівців з оцінки, зокрема, в США, давно не використовують цей метод для визначення вартості банків.

Однак використання даного підходу дозволяє найбільш повно врахувати цільові установки діяльності банків, узгоджені з параметрами економічного і соціального розвитку країни в цілому, та банківської системи зокрема [5, с.115].

Для кожного окремого випадку визначення вартості банку існує лише один найбільш обґрунтований з наукової точки зору метод виконання цієї роботи. Рекомендації усереднювати чи зважувати оцінки вартості банку, отримані різними методами, порушують адекватність оціночної діяльності, тим паче, що значення коефіцієнтів зважування не мають наукового пояснення.

Характеристика підходів, що використовуються при оцінці вартості банку дозволила розглянути їх з точки зору можливості застосування в соціально-економічних умовах України. В якості найбільш прийняттого підходу, який можна взяти за базу для подальших досліджень, запропоновано доходний підхід. Його використання дозволяє найбільш повно врахувати цільові установки діяльності банків та особливості банківської системи України.

Список використаних джерел

1. Григорьев, В.В. Оценка предприятия: теория и практика [Текст] / В.В. Григорьев. — М.: ИНФРА, 1997. — 318 с.
2. Про затвердження Національного стандарту №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» [Текст] : постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1440 // Офіційний вісник України від 26.09.2003 р. — 2003. — № 37. — С. 64.
3. Стратегия бизнеса [Текст] : аналитический справочник / под общ. ред. академика РАЕН, д.э.н. Г.Б. Клейнера. — М. : «КОНСЭКО», 1998.
4. Узст, Т. Пособие по оценке бизнеса [Текст]: перевод с англ. / Узст Т., Джонс Д. — М.: КВИНТО-КОНСАЛТИНГ, 2003. — 650 с.
5. Чуб, О.О. Методи визначення вартості банку в угодах М&А [Текст] / О.О. Чуб // Економіка і регіон. — 2008. — № 4. — С. 111-115.

Яременко, Н.С. Традиційні підходи до оцінки вартості банку та можливість їх використання в Україні [Текст] / Н. С. Яременко // Сучасні актуальні проблеми світової та вітчизняної економіки : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (27 березня 2010 р.). – Запоріжжя, 2010. – С. 102-104.